
September 2013

Moderbolagets ansvar för dotterbolagets miljöskuld

I juni i år meddelade Mark- och miljööverdomstolen dom i mål avseende frågan om ett moderbolags ansvar för dotterbolagets förorening (mål nr M 11429-12). Inledningsvis ger vi en kort beskrivning av begreppet "verksamhetsutövare" och därefter redogör vi för den aktuella domen.

Begreppet verksamhetsutövare

Med verksamhetsutövare för förorenade områden avses enligt 10 kap. 2 § miljöbalken den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som har bidragit till förorening. I vissa situationer, exempelvis när flera juridiska eller fysiska personer har varit involverade, kan det vara svårt att bedöma vilken person som ska betraktas som verksamhetsutövare. Avgörande är då vem som har haft den faktiska och rättsliga rådigheten över den verksamhet som har bidragit till föroreningen.

Frågorna vad gäller begreppet verksamhetsutövare är komplexa. Viss vägledning kan dock hämtas från den så kallade Sevesolagen – lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor. Lagen innehåller bl.a. följande definition:

Verksamhetsutövare: varje fysisk eller juridisk person som driver eller innehar en verksamhet eller anläggning eller som på annat sätt har rätt att fatta avgörande ekonomiska beslut om verksamhetens eller anläggningens tekniska drift. Om flera verksamheter med en gemensam ägare är samlokaliserade, skall dessa anses som en enda verksamhet och den gemensamma ägaren som verksamhetsutövare.

Enligt kommentaren till miljöbalken ger bestämmelsen i Sevesolagen uttryck för att den som är överordnat ansvarig för en verksamhet är att betrakta som verksamhetsutövare och därmed bör kunna ges ett offentligrättsligt ansvar, vid sidan av den som faktiskt driver verksamheten.

Denna hypotes får, enligt vår mening, anses ha fastslagits genom aktuellt avgörande.

September 2013
Moderbolagets
ansvar för
dotterbolagets
miljösuld

Mark- och miljööverdomstolens avgörande

Det bolag som är part i målet är moderbolag i koncernen. Ett av bolagets tidigare dotterbolag bedrev ytbehandlingsverksamhet från oktober 2002 till början av 2007, dvs. under en period om cirka fem år. Verksamheten bedrevs på den fastighet som sedermera visade sig vara förorenad. Då det inte var möjligt att få någon lönsamhet i den verksamhet som dotterbolaget bedrev fick bolaget betydande kapitaltillskott från moderbolaget. Det totala koncernbidraget uppgick till drygt 43 miljoner kronor. Mot bakgrund av brist på lönsamhet beslutade moderbolaget till slut att dotterbolagets verksamhet skulle avvecklas och likvideras. Frågan i målet har varit vilket bolag som är att betrakta som verksamhetsutövare och ansvarig för efterbehandling av den aktuella föroreningen enligt 10 kap. 2 § miljöbalken?

Länsstyrelsen meddelade i augusti 2011 beslut om att moderbolaget skulle anses som ansvarig för dotterbolagets förorening. Moderbolaget klagade på beslutet och mark- och miljödomstolen gick på moderbolagets linje. Målet överklagades då av länsstyrelsen till Mark- och miljööverdomstolen som fastställer länsstyrelsens beslut. Mark- och miljööverdomstolen börjar med att konstatera att 10 kap. miljöbalken i dess lydelse före den 1 augusti 2007 gällde vid tidpunkten för nedläggningen av verksamheten. Vidare konstateras att det inte finns någon generell bestämmelse på miljörettens område om ansvarsgenombrott med innebörden att aktieägare personligen görs ansvariga för bolagets förpliktelser trots att de inte överträtt någon regel eller brustit i sina förpliktelser mot bolaget. Det poängteras att förhållandena i det enskilda fallet har stor betydelse för vem som ska anses som verksamhetsutövare enligt 10 kap. 2 § miljöbalken och att paragrafen inte utesluter att två eller flera fysiska eller juridiska personer kan anses vara verksamhetsutövare på samma gång.

För att moderbolaget ska kunna anses vara verksamhetsutövare trots att verksamheten har bedrivits av ett dotterbolag måste moderbolaget ha kunnat påverka hur verksamheten bedrivits och haft en rättslig och faktisk möjlighet att ingripa. Domstolen kommer fram till att moderbolagets koncernbidrag har möjliggjort dotterbolagets verksamhet från 2003 till 2007, varför moderbolaget har haft ett avgörande inflytande på den verksamhet som bidragit till den aktuella föroreningen. Moderbolaget har även haft rättslig och faktisk möjlighet att påverka verksamheten genom sin starka ställning som ensam aktieägare och koncernbidragsgivare. Sammantaget är moderbolaget därför att betrakta som verksamhetsutövare vid sidan av dotterbolaget. Vidare konstaterar Mark- och miljööverdomstolen att ansvaret för efterbehandling är solidariskt om det finns flera verksamhetsutövare och att länsstyrelsen således har haft fog för att förelägga moderbolaget att vidta efterbehandlingsåtgärder.

September 2013
**Moderbolagets
ansvar för
dotterbolagets
miljösuld**

Slutsats

Avgörandet får konsekvenser när det gäller moderbolagets offentligrättsliga ansvar, även om Mark- och miljööverdomstolen poängterar att förhållandena i det enskilda fallet har stor betydelse. Frågan är hur praxis kommer att utvecklas framöver, d.v.s. om det öppnar upp för en mycket vid tolkning av vem som ska anses som verksamhetsutövare.

Erica Nobel,
Partner / Advokat

Sanna Blomqvist,
Associate